ڕەخنەی ژینگەیی (ئیکۆلۆژی)، بە نموونەی چەند شیعرێکی (دلاوەر قەرەداغی).. هەینی کەمال موحەمەد

ڕەخنە هەڵسەنگاندنە بە باش و خراپی شتێک، لەسەر بنەمای پێوانە، نەک بەشێوەیەکی هەڕەمەکی و نازانستی، بەڵکو بە شێوازێکی زانستی و مەنتیقی پێوانە بۆ شتەکان دەکات. ئەگەر سەرنجێک بخەینە سەر ڕەخنەی ژینگەیی خودی ژینگە مانایی سروشتی دەوروبەرمان دەگەیەنێت، بەڵام لێرەدا ژینگە بە واتایەکی تر خۆت بخەیتە بەرپرسیار واتە شتەکانی ناو ژینگە پارێزگاری لێ بکەیت، وەک چۆن جەستەی مرۆڤ لە چەند بەشێک پێکهاتووە، ئاواش شتەکانی ناو سروشت پێیەتی لە بەشی جیاواز، گەر یەکێکیان لادەین ناشرین دەبێت، سیماکەی ناڕێک دەبێت، لە ڕەخنەی ژینگەیی شاعیر، کە باسی جوانی گوڵێک دەکات، تەنیا شێوەکەمان نیشان دەدات لە ڕووی جوانی باکی بەوە نییە، ناوەڕۆکی چەنە بەرپرسیار نییە، لێرەدا تیشک دەخەینە سەر ئەو ئاراستەیەی کە مرۆڤ لەگەڵ سروشت هەیەتی، بە نموونە شاعیر دلاوەر قەرەداغی یەکێکە، لەوانەی بە ئیکۆلۆژی شیعری نووسیوە، بەستنەوەی پەیوەندی نێوان سروشت و مرۆڤ بەیەکەوە.

بێگومان هیچ تیۆرێک بە زارەوە نابێت، واتە دەبێت سەرەتا زاراوەیەکی هەبێت بۆ ئەوەی بناسرێت.

“ڕەخنەی ژینگەیی(ئیکۆلۆژی) لە ڕووی زاراوە، ڕەخنەی ئیکۆلۆژی زاراوەیەکی ئینگلیزیە، وشەی (ئیکۆکریتیزم) (Ecocriticism) بە بەکارهاتووە، لە لایەن (ارنست هایگل) زیندەوەرناسێکی ئەڵمانی بوو. لە ساڵی (١٨٦٦)”. (سەران مامند عبدە اللّەه ، ٢٠٢٢: ٦٠). چەند دەستەواژەیەکی تریش بۆ ڕەخنەی ژینگەیی بەکارهاتووە، وەک: لێکۆڵینەوەی کلتووری سەوز، شیعرییەتی ژینگەیی، ڕەخنەی ئەدەبی ژینگەیی، ڕەخنەی سەوز. چەمکی ڕەخنەی ئیکۆلۆژی، وەکو زۆربەی چەمک و زاراوەکانی تر، لە بواری زانستە مرۆڤایەتییەکان، بە جیاواز پێناسەی بۆ کراوە، ئەمەش بە فرەبابەتی دەگەڕێتەوە. “مایکل برانش” (لەو کاتەی، کە ڕەخنەی ئیکۆلۆژی هەوڵی ناساندنی خۆی دەدات، لە هەمان کاتدا فرەجۆرییەکانی لە خوێندنەوەی ژینگەگەراییدا وای هێناوەتە ئاراوە، کە هەندە جار زۆر لە یەکتریەوە دووربن)(فواد

ڕەشید موحەمەد، ٢٠١٨: ٤٣٢)، کەواتە ژینگە پانتاییەکی فراوانە، ناکرێت بە ئاسانی پێناسەی بۆ بکەین، چونکە هەڵومەرجەکەی ئاوا دەخوازێت، تایبەت نەکرێتەوە.

ئەگەر ناساندنێکی گشتی بۆ ڕەخنەی ژینگەیی بکەین، هەر وەک قەرەداغی لە بارەیەوە دەڵێت:

"ناساندنی ڕەخنەی ژینگەیی (ئیکۆلۆژی) یا ڕەخنەی سەوز، بە گشتی، بە مەبەستی سنوور دانان بۆ چەوساندنەوەی سروشت و ژینگەو بە پەرەپێدانی فەلسەفە و بنەمای ژینگە و سەوزایی، ڕەخنەی ئیکۆلۆژی کەوتۆتە کار، تەنها لە چوارچێوە ی زانست و فەلسەفەی ژینگە و زەمینە کۆمەڵایەتی دا نەوەستاوە، بەڵکوو پەلی بۆ ئەدەب و ڕەخنەش کوتاوە، لەوەوە چەشنێک ڕەخنەو ئەدەب دەرکەوتووە. پێی دەگوترێت ڕەخنەی ژینگەیی، گۆڕانکاریەکی ئەوتۆی هێنایە کایەوە ڕەخنەی ژینگەیی جیاواز بوو، ئەکرێت بڵێین شێوازێکی نوێ بوو بە بەرەو پێشچوونی کۆمەڵگا و ئەدەب و کایەکانی تری ژیان. ئەم جۆرە ڕەخنەیە بە شێوە گشتیەکەی وەک (جێرارد جەرج) دەڵێت: (لێکۆڵینەوەیە لە پەیوەندی نێوان ئەوەی ئینسانیەو ئەوانی تردا، کە ئینسانی نین، هەروەها شیکردنەوەی ڕەخنەکارانەی زاراوەی خودی ئینسانییەتە)". (قەرەداغی، ٢٠٢٠: ٣٥)، کەواتە تێگەیشتنێکمان پێ دەدات، ژینگە لە پەیوەندی ئەو شتانەی کە مرۆڤ دەبەستێتەوە، بە ئەو شتانەی لە دەوروبەری هەیە. شێرڵ گڵۆتفێڵتی: لە پێناسەی ڕەخنەی ژینگەیی دەڵێت: "لێکۆڵینەوەیەکە لەسەر پەیوەندی نێوان ئەدەب و ژینگەی فیزیکی" . ژینگەناسی واتە "ژینگە" بریتییە لە لێکۆڵینەوە لە سیستەمی ژینگەیی، کە چۆن زیندەوەران زەوی داگیر دەکەن." هەر بۆیە, شێوازی ژیان و چۆنیەتی کاردانەوەیان لە شوێنەکان و چۆنیەتی کاردانەوەی ئەم زیندەوەرانە لەخۆ دەگرێت. زیندەوەر و ژینگە. کەواتە ژینگە، زانینی مەرجەکانی بوون و کارلێککردن یان کاردانەوە و کاردانەوە لە نێوان زیندەوەران و ژینگە یان زانینی پەیوەست بە پەیوەندیەکان.

خەسڵەتەکانی ڕەخنەی ژینگەیی:

- لە ڕەخنەی ژینگەیی سروشت ناوەندە، مرۆڤ لاوەکییە.
- لێکۆڵینەوەیە لە ئەدەب و ژینگەیی ماددی.
- ئەو ڕێبازەییە، کە لە لێکۆڵینەوەدا سەرنج دەخاتە، سەر زەوی.
- مرۆڤ بە خراپەکار نیشان دەدات.
- ڕەخنەی ژینگەیی دەڵێت: هەمووان یەکسانین.
- ئامانجی پاراستنی زەوییە.

سەرهەڵدانی ڕەخنەی ئیکۆلۆژی، ڕەخنەی ژینگەیی هەر وەک هەموو تیۆرەکانی تر، ئەویش وەک زانستێک دەرکەوت، خۆی لە ناو بواری ڕەخنەدا بینیەوە". ڕەخنەی ژینگەیی لە سەرەتاکانی نەوەدەکانی سەدەی ڕابردوو دەرکەوت."(قەرەداغی، ٢٠٢٠: ٣٤). بە شێوەیەکی گشتی ژینگەناسی، "ئەو زانستەیە لە پەیوەندیەکانی نێوان گیانلەبەران و سروشت و لە لایەکی دیکەشەوە لە کاریگەری و پەیوەندی نێوان گیانلەبەران دەکۆڵێتەوە." (زینب منصور حبیب، ٢٠١١: ٥٠٤), چونکە هیچ شتێک نییە، له ناو سروشتدا گەر پەیوەندی نەبێت، بەیەکەوە هەموویان له دەوروپشتی یەکتر دەسوڕێنەوە، بە شێوەی جیاواز.

پەیوەندی نێوان مرۆڤ و ژینگە: "پەیوەندیەکی بەهێز لە نێوان مرۆڤ و ژینگەدا هەیە، ئەم پەیوەندیەش بە سەرەتایی هاتنە سەر زەوی مرۆڤ دەگەڕێتەوە. کە هەڵسوکەوتی لەگەڵ پێکهێنەرەکانی ژینگەیی دەوروبەری خۆیکردووە، توانیویەتی سوود لە دەرامەتە سادە و ساکارەکانی ژینگەی سروشتیی خۆیببەنێت".(مهدی أحمد محمود، ٢٠٢٢: ل٢٩)، چونکە بوونەوەرەکانی نێو زەوی هەمیشە لەگەڵ یەکدا، لە پەیوەندی دانە, مرۆڤیش بە سوود وەرگرتن لە سروشت، هەست و مەبەستەکانی تێدا دەبینێتەوە.
لەمڕۆدا دەمانەوێت، شیعری ئیکۆلۆژی بناسینین، لای شاعیران یاخود بە چ شێوازێک و گۆشەنیگایەک له شیعری سەوز یان ژینگەیی باسیان لێوە کردووە.

"شیعری ئیکۆلۆژی یا شیعری سەوز، ئاشکرایە هەر لە کۆنەوە سروشت بووە، بە سەرچاوەیەک لە سەرچاوە گەورەکانی شیعر، شاعیران ئیلهام و هەستەکانیان له سروشت وەرگرتووە، تەکیەی سروشت بوونە. بە شێوەیەکی مەجازی بە خۆر و مانگ و ئەستێرە و دەریا، … ڕووچوونە وەک خەزێنەیەک چاویان لێ کردووە." (قەرەداغی، ٢٠٢٠: ٣٧)، چونکە سروشت سیفاتەکی گەورەیەک لە خۆی هەڵدە گرێت، مرۆڤ بە خۆی پێکەکەش دەکات، تا جوانییەکانی تێدا بدۆزێتەوە، مرۆڤ دڵ و ئەقڵی بە سروشت دەکرێتەوە، هەر بۆیەش چ لە شیعر بێت، یان دەقەکاندا هەستەکانی لە سروشت وەردەگرێـت. دلاوەر قەرەداغی وەک یەکێک لە شاعیرە ئیکۆلۆجییەکان دێتە پێشەوە، بە ئاراستەیەک کار دەکات, سروشت و ژینگە و مرۆڤ، گیانداران بەیەکەوە، دەبەستێتەوە. شیعری ئیکۆلۆجی، کە چیرۆکی پەیوەندی نێوان ئینسان و دەوروبەر دەگێڕێتەوە، بە چاوی ڕێزەوە سەرنجی گژوگیا و کرم و مێرووش دەدات. دلاوەر قەرەداغی بە زمانێک دەنووسێت، هەر دەڵێیت بۆ ئەوە خوڵقاوە شیعری پێ بنووسرێت. بەو زمانە ناسک و ڕەوان و باڵایە، شیعری ئیکۆلۆجی دەنووسێت، بۆیە

دوای خوێندنەوەی دیوانەکەی، هەست دەکەیت دڵڤانتریت لە جاران، مرۆڤدۆستتر، ئاژەڵدۆستتر، ژینگەدۆستتر و سروشتدۆستتریت لە جاران.

نموونەیەک لە شیعری (هەندێ ڕۆژ…هەندێ دەقیقە)، له ژێر ڕۆشنایی ڕەخنەیی ئیکۆڵۆژیدا

هەموو شت باشە
گوڵ و بەرد و باڵندە دەخەشن
هەرمێ نیو فەرسەخی دەوێ
بە پێکەنین
چ پەلەمان نییە
دوو پەلک تریفەمان لە پێشەوە ماوە
نۆرەمان دەگاتێ و
سوار بەلەمەکە دەبین و دەڕۆیین.
ڕێکەوتی چۆڵەکەکان دەکەم
چوار بە چواردەور و
خوار ژووری خەمدا دەگەڕێم و
بە ئاماژەی دەست.
تەیان دەگەینم:
شوەنەکی جوان شک دەبەم بۆ خوێندن
پەلە پەل بۆ قوڵگەکی پڕ لە تەمەوە
دەجریوێنن: لە کوێ؟
بە چرپە پێیان دەڵێم:
با بڕۆین پێکەوە … وەرن لەگەڵم

بە حەوشەی پشتەوەی دەم. ل٤٧ لەبەرەو لەوە باران…

_لێرەدا شیکردنه وەیەکی ئیکۆلۆژی بۆ ئەم شیعره ی قەرەداغی دەکەین، هەر وەک لە سەرەتایی شیعره کە بە سروشت و باڵنده دەست پێده کات، کە دەڵێت دەخەشن، شاعیر مرۆڤ و بوونەوەرەکانی کە بە ئەقڵن یاخود بە گیانن. لە یەک بازنەو سیستەمی ژینگەیی کۆی کردوونەتەوە و دەینرخێنت. شاعیر بە چاوێکی دۆستانەو یەکسان سەیری ژینگە و مرۆڤ دەکات, وەک: گوڵ و بەرد و باڵندە و تریفە لێیان ورد دەبێتەوە، لە یەک ئاستدا دەیانبینێت و بە ئەوەی شایەنی یەکسانی بن. باڵندە ڕۆحدارە، گوڵ و بەرد و پەلکە تریفە بێ ڕۆحن. شاعیریش بە شایستەی دەزانێت, مافی یەکسانیان پێ بدات. وەک: (دوو تریفەمان لە پێشەوە ماوە نۆرەمان دەگاتێ)، بە شێوەیەکی ناڕاستەوخۆ ئاماژەیە بە ڕێزگرتن. قسەکەری ناو دەقەکە، خۆی لە دوای دوو پەلکە

تریفە داناوە و چووتە ڕیزەکەوە, وەک ئەمان ڕیزیان گرتووە و تاکو بچنە ناو بەلەمەکە و بڕۆن، شاعیر دوو پەلکە تریفەی لە پێش خۆیەوە داناوە و خۆیش لە ڕیزدا وەستاوە، تاکو سەرەیان بگاتێ. ئەمە شێوازێکی دەربڕینی ئیکۆلۆژیمان نیشان دەدات. پەلکە تریفە, کە ئەندامێکی نێو سروشتە. ماف و یەکسانی بە هەموو بوونەوەرانی جیهانی داوە. یاخود بردنی چۆلەکە بۆ ناو حەوشەی پشتەوەی دڵ بە مەبەستی خوێندن و فێرکردن، شاعیر یەکسانی پاراستووە لە نێوان ژینگە و سروشت و مرۆڤ، دەبێتە وەسیلەیەک بۆ ئەوەی گیانداران و بال□ندەکانیش بخوێن و فێربن.

_ لە نموونەیەکی تری شیعری بە ناوی (ناخودا)

چرپاندمان: لە کام گۆڕستاندا بە دوای ئەو پۆستە چییه قۆشمەیەدا
بگەڕێین
تا نامەی کۆترەکانمان بداتێ و
گمە بە مناڵە جنێو فرۆشەکان ببەخشین!
لەم ئامبۆلانسەدا من و تۆ دوو نەوڕەسی هەورە بروسکە لێدراوین
چۆڕ چۆڕ خوێنمان لە بەر دەڕوا و
جەستەمان قرچە قرچ دەسووتێ
کەنارییە خاینەکان دێن و
لە ڕۆخی سووری برینەکانماندا دادەنیشن
باسی دونیای قەفەز بۆ یەک دەکەن
کەڵەشێرە شەلەکان دێن و
مێژووی قووقاندن موتاڵا دەکەن
هەنگە خێلەکان دێن و
لای پەپوولەکان بوختان بە دەمی گوڵەکانەوە هەڵدەبستن
چۆڵەکە سیخوڕەکان دێن و
جریوە لە دەخیلەی دزراوی منداڵە ئیفلیجەکان
پاشەکەوت دەکەن
(ئای کاپتن…دەترسم ڕۆژێک لە تینووانا بخنکێین!) ل٧٢_٧٣ لێرەو
لەوێ باران…

_ شیکردنه وەیەکی تر بۆ شیعری ناخودا، هەر نووسەرێک و شاعیر لە دایک بووی سەردەمێک و ژینگەیەکن، ئەمەش هۆکارێکە، بۆ ئەوەی بیر و مەبەستەکانیان، لەو کاتەوە هەڵێنجن. شاعیر کوڕی سەردەمە کەی خۆیەتی، قەرەداغی لەم شیعرەدا بە هێما و ڕەمز سیفەتەکانی مرۆڤ دەخاتە پاڵ بال□ندە و گیانداران و سروشت. شاعیر وێنا یەک بەکاردێنێت, وەک منداڵ سیفەتی جنێو فرۆشتنی نییە، نا بێت منداڵ

ئاوا بێت, شاعیر دێت سوود لە گیانداران وەردەگرێت دەیبەستێتەوە بەمەوە. گیاندارێکی ناو سروشت وەردەگرێت، کە گەمە گەمە دەکات، بە شوێنگرتنەوەی جنێوفرۆشتنی منداڵە. سیفەتی کۆتر ئەداتە پاڵ منداڵ، هی منداڵیش ئەداتە پاڵ کۆتر. لە دێڕێکی تردا، نەورەس ئەگەر بروسکەی لێ بدات، دەمرێت. شوێنی مانەوەی نەورەسەکان کەناری دەریایە، شاعیر ئەو گوتارە جا بۆ کێی بێت، مەبەستی لە چ بێت، بەکاردەهێنێت. خۆیان بە دوو نەورەس نیشان دەدەن. ئەمەش نیشانەیە، بۆ ماندوو بوون و شەکەت بوون و ژیانی بە بەرەوە نەماوە. درێژە بە قسەکانی دەدات، سیفەتی مرۆق له باڵندە و گیاندارانیدا دەچەسپێنێت. وەک: (کەنارییە خاینەکان، کەلەشێرە شەلەکان، هەنگە خەلەکان، چۆلەکە سیخوڕەکان)، شاعیر سیفەتی گیانداران ناخوازێت، بۆ مرۆق، بەڵکو سیفەتی مرۆق دەخوازێت بۆ گیانداران. کەنارییەکان ئازادن، ئەمە ئاماژەیە بۆ ئەوەی کە ئەم باڵندەیە قەدری ئازادی نازانێت. کەڵەشێرە شەلەکان، ئاماژەیەکی ترە، کە شاعیر مەبەست و ئامانجێکی تری هەیە، یاخود هەنگ سوود لە گوڵ دەبینێت، کەچی دێت بوختان بە دەمی گوڵ دەکات. جریووە سیفەتی چۆڵەکەیە، دێت لە دەخیلەی دزراوی منداڵە ئیفلیجەکان زەخیرە دەکات. شاعیر لە ژینگەیەکدایە، پەیوەندی مرۆق و سروشتی بەیەکەوە گرێ داوە. لەم شیعرەدا کە بەشێکی قەسیدەکەیە، لە ساڵی ١٩٩٢ لە سلێمانی نووسراوە، شاعیر مەبەست و ئامانجێکی تری لە پشت بووە، بۆیە بە ڕەمز و ئاماژە بەستیتەوە بە سروشت و ژینگە.

پەیوەندی بەهێز هەیە، له نێوان ژینگەیی سروشت و مرۆق، چونکە له ناو یەکدانە هەر ئەوەش وا دەکات مرۆق خۆی له ناو سروشتدا ببینێتەوە.

“ڕەخنەی ژینگەیی مامەڵە لەگەڵ پەیوەندی زیندووی نێوان ئەدەب و ژینگەی سروشتدا دەکات، و بەم شێوەیە تێگەیشتنێکی قوڵتر لە کارلێکی نێوان هەردوو زمان و ژینگە لە ئەدەبدا دابین دەکات. ڕەخنەی ژینگەیی وەک بوارێکی مەعریفی دەوڵەمەند، چونکە یارمەتیمان دەدات له ڕووی تیگەیشتن و هەڵسەنگاندن بە ئەدەب و هەر شتێکی تری ناو دەق. ئەدەبی کوردیش هەڵکەوتووە بۆ ئەوەی ئەدەبی ژینگەیی لەسەر جێبەجێ بکرێت. ڕەخنەی ژینگەیی وا لە مرۆق دەکات بە دووربینییەکی سەوزەوە بڕوانێتە ژینگە، ڕەخنەی ژینگە بەدوای ژینگەیە بە نموونە: هەر کام لە گۆشەی خەزان و دانیشتوان و پیسبوونە ژینگەیەش، کە بەهۆیەوە سەرهەڵدەدات”. (ملکە ئەحمەد، ٢٠٢٢: ٣). کەواتە، ژینگە ڕۆڵێکی بەرچاو دەبینێت، مرۆق تێدا هەست بە خۆی دەکات، بەرپرسیار دەبێت لەو شتانەی کە لە ناو سروشت و ژینگەدا هەیە.

گرینگی ڕەخنەی ژینگەیی، چەندان ڕەخنەگر گرینگی ژینگەیان لەبەرچاوگرتووە، لیۆمارکس(leomarx) و ڕایمۆند ویلیامز ((Raymond Williams)) دواتر بووە، زاراوەیەک لە بواری ئەدەبدا ڕۆڵی بینی. پێشتر مەترسییەکانی ژینگە ئاوا بەڕوونی دیار نەدەکەوتن، وەک ئەوەی ئێستا هەیە، کارەساتی سروشتی و مرۆڤی لە ناو بردن، سوتاندن، تێکدان، …هتد. (ملکە ئەحمەد، ٢٠٢٢: ٣). چونکە ژینگە بەردەوام لە گۆڕان دایە، شتی نوێ تێدا ڕوودەدات، بەڵام سروشت خۆی نوێ دەکاتەوە، ئەگەرچی چەندان کارەساتیش ڕووبدات، سروشت جوانییەکەی لە دەست نادات.، لە ڕوانگەی نووسەرو فەیلەسوفەکانیش گرینگی پێدراوە، ڕەخنەی ژینگەیی وەک تیۆرێک چاوی لە دەکرێت، زانستێکیشە لە بەهای مرۆڤ، لە ڕێگای ژینگە هەناسە هەڵدەمژین و ئۆکسجینمان پێ دەبەخشێت.(Stephens، 2011: 1). کەواتە ژینگە دەبێت بە چاوێکی پڕ لە بایەخ و گرینگ چاوی لێ بکەین.

لە کۆتایدا بۆمان دەردەکەوێت, کە پەیوەندی نێوان ژینگە و سروشت و مرۆڤ و گیانداران هەمیشە ڕۆڵیان هەبووە، ئەمەش بەهۆی هەبوونی سیفەت و ئاماژەکان، کاتێک لە ڕێگای سوود وەرگرتن لە سیفەتەکانی سروشت بۆ مرۆڤ یاخود بە پێچەوانەوە، سیفەتی مرۆڤ بۆ گیانداران و سروشت، هەر وەک لەو دوو نموونەیەی کە ئاماژەمان بۆ کرد، هی شاعیر دلاوەر قەرەداغی یەکێکە لە شاعیرە ئیکۆلۆجییەکان.

هەینی کەمال موحەمەد
قوتابی قۆناغی چوارەم/ بەشی زمان و ئەدەبی کوردی_ زانکۆی سۆران

سەرچاوە:

1. سەران مامند عبداللّه،(٢٠٢٣)، ڕەخنەی ئیکۆلۆژی لە شیعری هاوچەرخی کوردیدا، بە نموونەی شیعرە کانی شێرکۆ بێکەس و سەباح ڕەنجدەر، نامەی دکتۆرا، کۆلێژی زمان، زانکۆی سەڵاحەدین، هەولێر.
2. مهدی أحمد محمود، (٢٠٢٢)، ڕەخنەی ژینگەیی لە شیعری هاوچەرخی کوردیدا، زانکۆی ڕاپەڕین، کۆلێژی پەروەردە_ قەڵادزێ، بەشی کوردی،
3. دلاوەر قەرەداغی، (٢٠٢٠)، لێرەو لەوێ باران، دووراودوور هەتاو، چاپی یەکەم، تاران.
4. پ.ی.د. فواد ڕەشید موحەمەد،(٢٠١٨) ، شیعری وەسێتنامەی

زەوی، کەژاڵ ئەحمەد، لەبەر ڕۆشنایی ڕەخنەی ئیکۆلۆژیدا، کۆلێژی پەروەردە، بەشی زمانی کوردی، زانکۆی سەڵاحەدین. گ□قاری زانکۆی ڕاپەڕین_ ساڵی پێنجەم، ژماره ۱۵ کانوونی یەکەم.

5. نوسندە: انیسە ملکیان، اکولوژیEcology، بوم شناسی، مکتب شیکاگو، نظریه دوایر متحدالمرکز، جامعه شناسی، شهری، ارگانیسم اجتماعی.
6. گ□قاری کوردستانی نوێ، پ.ی.د.ملکۆ ئەحمەد، ڕەخنەی ژینگەیی وەک ڕێبازیکی ڕەخنەی سەربەخۆ پێنجشەممە، ۲۰۲۲□۲۹
7. Environmental criticism for the twenty _first Stephens le menager, Teresa shewry, and ken□century .hiltner. 2011, n’w york

---

دوورگەی تەڕمان هەیە بۆ فرۆش. سەلام قادری

لە ما□و□ی رابردوودا کۆمەلڵێک هەواڵ هەبوو کە ناکرێت بە سەر نەکرێنەوە، یەکەم، شازادە تەقلەکەی کردە سەری و سەری نا بە دیواری نودبەوەو، لە حەق لانەدەین سەری سەرێکی بێ دەسکەوت نەبوو، هەر بە دوای سەفەرەکەی جەنابیا نۆد بەییەکان

کۆڵێک ئیمزایان کۆ کردەوە بۆ جیاکردنەوەی ئازەربایجان لە تەمامەیەتی عەرزی ئەعلا حەزرەت. لە لایەکی ترەوە هێشتا مزگێنی ئەم دەسکەوتە نەدرابوو کە (سەجادی پادام) هەر لەسەر سەجاکەوە کەوتە (ها فریاکەوە هەڕاجیە و، بێرۆ دورگەی تەڕمان هەیە بۆ فرۆش و، های خوزستان) ئەویش بۆ تەکمێڵی تمامەیەتی عورزەیی شازادەو برایەتی ل□ پێکەوتووی کۆڕی (جۆرج تاون سەڵتەنە).

سەیر کە چۆن ئەو بازاڕە گەرمەی دورگە فرۆشان و ئازەر باینجان (جانی) شازادە باسی ئوتو بووسەکەی لە بیر بردینەوە!!

سەرەتا با بزانین ئوتوو بووسەکە چی بوو؟ کێ سواری بووی ؟ کێ دابەزی ؟ دوا جاریش کامەن ئەو عەبدە چەکمە رەقانەی ئەڵا کە بڕیاریان داوە هەر سوار بن و تا قەرای قیامەت لە کەری شەیتان

دانابـەزن و فارس گوتەنی کۆتا نایەن؟
چەن سەرنشینێکی وەکوو مەسیح و سیلی بریتیەکان هەر سەرەتا وتبوویان کە ئەوان سیاسی نین و هەر تەنیا حەز ئەکەن سواری بخۆن و مل لە پەنجەرەی پاسەکەوە دەربێنن، لە حەقیش لانەدەین هەر وا بە خێر و خۆشی و ناز بونیاد نانەوە خەریکن سواری لە پاسی بێ فەرمان و فرە سەندلی سیاسەت دەخۆن، لەم بەینەدا حامدی ئیسماعیلیون کە دەرد و دەردە داری بنەماڵکەی گەیاندیە ناو ئەو پاسە زووتر لە گشتی لێی پیادە بوو، رەنگە لەبەر ئەوەی زانی ئەم پاسە لەو تەیارەی کە کارەساتی بۆ بەرێزیان و گەلێک بنەماڵەی تر بە دیاری هێنا کارەساتبارترە.

لەو درگاکەی تریشەوە خودی شازادە دەرپەڕی و دواجار هەر (عەلی و حەوزەکەی) مایەوە. دیتمان لە حاڵێکدا کە پاسەکە بەرەو کەندەڵان دەچوو و وەکوو ماشێنی مەشتی مەندەلی نە هۆڕینی پێوە مابوو و نە سەندەڵی، هێشتا سەرنشینەکان گۆرانی (نابـەزین و دانابـەزینیان دەوتەوە). دروستە کە پاسەکە بەرەو کەندەڵان دەچێت و چارەنووسی سەرنشینەکانی جێگای نیگەرانیە، بەڵام لە قدیمەوە وتویانە (مزگەوت بشڕوخێ هەر میحرابـێکی لێ دەمێنێتەوە) دەی کێ چوزانی لەو ئوتوو بوسەیش ئەو (بووسە ئتو کراوانە نامێنێتەوە) کە رۆژانی سەرەتا شڵپەشڵپ لە گوپی یەکتریان دەگرت. مەپرسە دەی چی لە میحرابی ئەو ماچە موقەدەسانەی جۆرج تاون بکەین؟ خۆ ماڵی زیاوە سەری کەسی نەشکاندوە، رەنگە خودی ماڵکە سەری بشکێ و ببێت بە عیبرەت بەڵام با بەو سەرە شکاوەیشەوە هەر ببێت و وەکوو دەڵێن بۆ عاق□□ان ببێت بە حوجەت.

لە دژی لەسێدارەدان بڕژێنە سەر شەقامەکان!.. وەرگێڕانی بۆ کوردی:کاوە عومەر

دیمانەی حەسەن ساڵحی لەگەڵ حەمید تەقوایی

بە پشتبەستن بە چاوپێکەوتنێک لەگەڵ کەناڵ جەدید کۆکراوەتەوە

ح□س□ن ساحی: لە چەند هەفتەی ڕابردوودا ژمارەیلەسێدارەدانەکان لە ئێران زیادی کردووە و ئەم زیادبوونەی لەسێدارەدانەکان لە ڕادەبەدەر جێگەی نیگەرانییە. لە لایەک زیاتر لە ٢٠ کەسیان لە پارێزگای سیستان و بەلوچستان لە ماوەی ٥ ڕۆژدا لە سێدارە داوە و لە لایەکی دیکەشەوە لەم دواییانەدا دوو گەنجیان هەڵواسیوە لەسەر ئەوەی پێی دەڵێن “سوکایەتیکردن بە پیرۆزییەکانی ئیسلامی”. ئێستاش لە کاتێکدا کە من قسەتان لەگەڵ دەکەم (سێشەممە ١٩ی ئوردی بوهێشت)، دادگای باڵا ب□ یاری لەسێدارەدانی ٣ خۆپیشاندەری ئەسفەهانی پەسەند کردووە. لە زیندانەکانی ئەهواز ٦ کەسی دیکە کە دژایەتی حکومەت دەکەن چاوەڕێی لەسێدارەدانن. جگە لەوەش لەم دواییانەدا لەسێدارەدانی ئەو کەسانەی کە بە تاوانی ئاسایی سزا دراون زیادی کردووە. پێت وایە کۆماری ئیسلامی بۆچی لەم بارودۆخەی ئێستادا ڕووی لەو شەپۆلە نوێیەی لەسێدارەدان کردووە؟

حەمید تەقوایی: وەک ئاماژەت پێکرد ئەم شەپۆلە نوێیە و زۆر جێگای نیگەرانییە. ئەو لەسێدارەدانانەی کە لە یەک دوو هەفتەی ڕابردوودا بینیومانە، کوشتنی ئاشکرایە بەو مانایەی کە ئەو سزادراوانەی کە تەنیا لە ڕووی ئایدیۆلۆژییەوە دژی ئیسلام بوون یان ئاتەئیست بوون، لە سێدارە دراون. ئەمەش بەو مانایەیە کە لەسێدارەدانەکان هەم لە ڕووی ژمارەوە زیادیان کردووە و هەم فراوانتر بووە بۆ “تاوان”ی ئایدیۆلۆژی.

بەم شێوەیە لە سێدارەدانەکان بوونەتە ئامرازێک کە پێیان وایە دەتوانن پشتی پێ ببەستن بۆ پاشەکشە پێکردنی شۆڕش. دەیانەوێت کۆمەڵگە بترسێنن. دەیانەوێت خەڵک بترسێنن. بەڵام ئەوەی زیاتر لەهەموان ترساوە حکومەت خۆیەتی.

دەبینیت ئەم حکومەتە لە هەموو بوارەکاندا شکستی هێناوە. دوا نموونە بێدەسەڵاتی تەواوە لە مامەڵەکردن لەگەڵ بێ حیجابی.شورای شۆڕشی ڕۆشنبیریەکەیان لەم دوایانەدا ڕایگەیاندووە کە ئێمە شکستمان هێناوە لە مامەڵەکردن لەگەڵ بێ حیجابیدا. هیچ شتێک نییە کە ئەوان بتوانن بیکەن. بەردەوام دوکان و چێشتخانە و پارک و سەیرانگاکان مۆر دەکەن و ڕۆژانە ژمارەی بێ حیجابەکان زیاد دەبن!

لە لایەکی دیکەوە، لە بەرامبەر کرێکارانی مانگرتوودا، لە بەرامبەر تسونامی هەڵاوسان و گرانی و ئەم هەژاری و نەهامەتییەی کە بەڕاستی خەڵکی زەلیل کردووە و گیانی گەیاندونەتە سەر لێویان، ڕێژیم هیچ وەڵامێکی نییە. وە لە دڵی ئەم دۆخەدا ڕۆژانە نموونەیەکی تری گەندەڵی و دزینی بەرپرسان دەردەکەوێت. هەموو ڕۆژێک فەزیحەیەکی نوێ ڕوودەدات.

حکومەتێکی لەم جۆرە، لە ناو بێدەسەڵاتی و نائومێدیدا، پەنا بۆ

لەسێدارەدان دەبات تا خۆی ڕزگار بکات. بۆ ئەوەی کۆمەڵگا بترسێنن. ئەمە تاکە "چارەسەر"ی دەسەڵاتدارانە بەرامبەر بە قەیران و ناڕەزایەتییە جەماوەرییەکان. مەبەستیان ترساندنی کۆمەڵگەیە، بەڵام تا ئێستا ئەنجامی پێچەوانەیان بەدەستهێناوە.

کۆی ئەم هەلومەرجانە، بەتایبەتی ئەو مانگرتنە کرێکارییانەی کە خەریکە بەباودەبێتەوە، بانگەواز و گردبوونەوەی جەماوەری لە ڕۆژی جیهانی کرێکاردا، بزووتنەوەی بێ حیجابی کە لە سەرانسەری وڵاتدا بەردەوامە، ناڕەزایەتی مامۆستایان کە ئەمڕۆ (سێشەممە ١٩ی ئوردی بەهەشت) ڕوویدا لە زیاتر لە 25 شار سەرەڕای قەدەغەکردن و کۆکردنەوەی هێزە سەرکوتکەرەکان هاتنە سەر شەقامەکان، ئەوە نیشان دەدات کە لەسێدارەدان تاکتیکێکی سیاسی حکومەتە لە پێویستی و بێدەسەڵاتی. ئەمە تاکتیکێکە بۆ ترساندن و پەڵنانی کۆمەڵگەیەکی ناڕازی بە دواوە، کە بەڕای من بە تەواوی کاردانەوەی پێجەوانەی دەبێت.

حەسەن ساڵحی: بەڵێ، دەگەڕێینەوە بۆ ئەوەی کە دەرئەنجامی ئەم کارە سەرکوتگەرانەی کۆماری ئیسلامی چی دەبێت. بەڵام باسی لەسێدارەدانی دوو گەنجت کرد کە دژی دین بوون. لەسێدارەدانی یوسف مەهرداد و سەدروڵڵا فازلی زارێ لە زیندانی ئاراک. دەمەوێت لەسەر ئەم بابەتە وەستانێک بوەستم. بێگومان پێشتریش لەژێر ناونیشانی سوکایەتیکردن بە پیرۆزییەکانی ئیسلام خەڵکی تریان لەسێدارە دابوو. لە هەندێک حاڵەتدا توانیمان بە کەمپەین هەندێک لەو سزادراوانە لە لەسێدارەدان ڕزگار بکەین. بۆچی کۆماری ئیسلامی وا هەستیارە بەرامبەر بەو کەیسانە؟

حەمید تەقوایی: چونکە کۆماری ئیسلامی لە نێو کۆمەڵگەدا لەبەردەم شەپۆلێکی گەورەی دژە ئایینیدایە. شۆڕشی ئێستا بۆ ئایکۆن و گوتار و سیمبولی تایبەت دەناسێنرێت و نوێنەرایەتی دەکرێت و یەکێک لەو تایبەتمەندیانە دژایەتی گشتیی خەڵکە بەرامبەر بە شتە پیرۆزە ئایینییەکان، بە تابۆی ئایینی، بە یاسا ئایینییەکان، بەرامبەر بە تۆڵەسەندنەوە، بەرامبەر بە حیجاب کە خۆی ئاڵای ئیسلام و و پایەی حکومەتەلە ئێران. لە مانگی ڕەمەزاندا شاهیدی ئەوە بووین کە خەڵک چۆن بە ڕۆژوو نەگرتن دژایەتی خۆیان بە ئیسلام ڕاگەیاند. لە سۆشیال میدیادا دەبینیت هەموو جۆرە ناڕەزایەتییەک و هەموو جۆرە گاڵتە و نوکتەکردنێک بەرامبەر بە پیرۆزیە ئایینییەکان بەرەبڵاوە.

ئەمە شووشەی ژیانی کۆماری ئیسلامییە. پشت بەستن بە ئیسلام و شتە پیرۆزەکان و ڕێساکانی ئیسلام ناسنامەی حکومەتە و خەڵک بە وردی ئەمە دەزانێت.

لە ڕووی فیکرییەوە ئەتەئیزم و بێ خودایی لە کۆمەڵگەدا

بڵاودەبێتەوە. خەڵک نەک هەر لە کۆماری ئیسلامی و ئایینی کۆماری ئیسلامی ماڵئاوایی دەکەن، بەڵکو لە خودا و ئیسلام و هەموو جۆرە خورافاتێکی ئایینیش ماڵئاوایی دەکەن، دەستبەرداری ئایین دەبن و وازی لێدەهێنن. لە بەرامبەر ئەم شەپۆلە، کۆماری ئیسلامی هیچ دەرچەی دەربازبوونێکی نییە. وتار و ئامۆژگاری و

بانگەشەکردن و بزواندنیان بۆ تەواوی داوەتی لە بنی مەنجەڵەکە. خەڵک چەندین جار وەڵامیان داوەتەوە. ئەوان نەیانتوانیوە تەنانەت یەک خوێندکاری قۆناغی سەرەتاییش بۆ سەفسەتەی فیقهی خۆیان قەناعەت پێبکەن. هەرچەند قوتابخانەکان زیاترئیسلامی کردن و کتێبەکانی خوێندن بۆ ئیسلامیتر کردبوو، ڕق وتووڕەیی و دورکەوتنەوەی قوتابیان لە ئیسلام و تەواوی خودا و دین زیاتر و زیاتر بووە.
ئەم ڕێگایانە گەیشتوونەتە بنبەست و لەم ڕووەوە حکومەت هیچی لەدەست نایەت، لە ئەنجامدا لەڕێدا جارێکی تر وەڵامەکەیان لە کوشتن و سەرکوت و توندوتیژییدا دۆزیوەتەوە. لێیان دەدەن و ئەشکەنجەیان دەدەن و دەیانبەستنەوە، تا بتوانن پارێزگاری لە تابۆ و پیرۆزییەکانیان و حکومەتە ئیسلامییەکەیان بکەن.
پێم وایە یاساکانی وەک ئیهانە بە پەیامبەر و سوکایەتی کردن بە شتە پیرۆزەکان و هاوشێوەکانیان بە وردی بڵاودەبێتەوە چونکە ئەم جۆرە "سوکایەتیانە" لە کۆمەڵگادا بڵاوبوونەتەوە. ڕێک لە بەرئەوەی مرۆڤەکان پشتیان لەم هەموو پیرۆزە کردووە و ئەم شۆڕشە یەکێکە لە پایەکانی ڕزگارکردنی کۆمەڵگە لەم تابو و تاعونە ئایینییە.
کۆماری ئیسلامی وردە وردە لەبەر ئەم هۆکارە زۆر هەستیارە بەرانبەر ئەم پرسە.
حەسەن سالحی: یەکێک لە لایەنەکانی کوشتنەکانی ئەم دواییە ئەو لەسێدارەدانانەیە کە لە پارێزگای سیستان و بەلوچستان ڕوویاندا. لەسێدارەدان لەم پارێزگایە ڕەهەندی زۆر فراوانی هەیە، بۆیە هاشتاگی ڕاگرتنی جینۆسایدی بەلووچەکان لە تۆڕەکانی سۆشیال میدیادا گەیشتووەتە لوتکە. لە ماوەی ٥ ڕۆژدا لانیکەم ٢٢ کەسیان لە سێدارە داوە و لە ١٢٣ ڕۆژی ڕابردوودا نزیکەی هەموو ڕۆژێک لەم پارێزگایە یەک کەسیان لە سێدارە داوە. جگە لە ئەعدامەکان، کوشتنی کرێکارانی کۆڵبەر، ئەو کرێکارانەی کە لە ڕێگەی کۆڵبەرییەوە بژێوی ژیانیان دابین دەکەن، لە کارنامەی حکومەتدایە، کە ئاماری تاوانەکانی کۆماری ئیسلامی سیستان و پارێزگای بەلووچستان زیاد دەکات. بەڕای ئێوە هۆکاری ئەم هەموو تاوان و کوشتن و لەسێدارەدانانە بەرامبەر بە خەڵکی سیستان و بەلوچستان چییە؟
حەمید تەقوایی: ئەم لەسێدارەدانانەی ئەم دواییە درێژەپێدەری

هەینی خوێناوی زاهیدانە. لە ڕۆژی هەینی خوێناویدا، کە هەر لە سەرەتای شەڕەشدا ڕوویدا، حکومەت لە یەک ڕۆژدا زیاتر لە ١٠٠ کەسی کوشت بە تەقەی ڕاستەوخۆ لە خەڵک! و لەو کاتەوە خەڵکی زاهیدان و هەندێک شاری دیکەی بەلوچستان هەموو هەینییەک هاتوونەتە سەر شەقامەکان؛ هەموو هەینییەک بە ڕادیکاڵترین دروشم دژی هەموو حکومەت دەوەستنەوە. بەهۆی ئەمەوە زاهیدان چقڵێکە لە چاوی حکومەتدا. حکومەت ئەم بیرۆکەیەی هەیە، بە بۆچوونی من ئەم خەیاڵە خاوەی کە لەبەر ئەوەی سیستان و بەلوچستان هەرێمێکی دوورە دەستە و جگە لەوەش دەکرێت زۆر حوکمی لەسەدارەدان بە بیانووی مامەڵەکردن لەگەڵ ماددە هۆشبەرەکان و قاچاخچێتی و مامەڵەکردن لەگەڵ هێزە چەکدارەکان و شتی لەو بابەتە لەم پارێزگایەدا ڕووبەڕووی ناڕەزایەتییەکی زۆر نابێتەوە و لانیکەم دەتوانێت ناڕەزایەتی هەینییەکانی زاهیدانپاشکشە پێ بکات و بوەستێنێت بە پەنابردن بە لەسەدارەدانی بەکۆمەڵ. بێگومان ئەم هەوڵانە بە ئەنجام نەگەیشتن. بە هیچ شێوەیەک هیچ ئاماژەیەک نییە کە ئەم لەسەدارەدانانە وایکردووە خەڵک لە ڕۆژانی هەینیدا هاتنە سەر شەقامەکان بوەستێنن یان کەمتر ناڕەزایەتی دەربڕن. بەپێچەوانەوە ئێستا دروشمی مەرگ بە کۆماری لەسەدارەدان بە دروشمەکانی تری خەڵکی زاهیدان و شارەکانی تری پارێزگای سیستان بەلوچستان زیاد کراوە.

هەروەک وتت بەڕاستی ئەم جینۆسایدە و پێویستە بەرەنگاربوونەوەی ئەم تاوانە بکرێتە پرسێکی سەراتاسەری. لەسەدارەدان لە سیستان و بەلوچستان تەنیا بابەتی ئەو پارێزگایە نییە، بەڵکو بابەتی هەموومانە. “سنە زاهیدان چاو و ڕووناکی ئێران” هەمیشە دروشمی شۆڕش بووە. هەروەها دەبێ نیشان بدەین کە ئەو تاوانانەی کە کۆماری ئیسلامی لەم پارێزگایانە و بە تایبەتی ئەمڕۆ لە سیستان و بەلوچستان ئەنجامی داوە، بەڕاستی بۆ ئێمە گرنگن.

کاتی ئەوە هاتووە خەڵکی کوردستان، خەڵکی تاران، خەڵکی ئەسفەهان و شیراز و هەموو پارێزگاکانی ئێران لە دژی ئەم جینۆسایدە بوەستنەوە، بێنە سەر شەقامەکان و ناڕەزایەتی دەربڕن. نابێ خەڵکی بەلوچستان بەتەنها بمێننەوە و وەک چۆن ئەم شۆڕشە بە یەکڕیزی وهاوپشتی هەموو خەڵک بەرەوپێش چووە، لەم حاڵەتەدا دەتوانین و دەبێ بزووتنەوەیەکی سەرتاسەری پێکبهێنین.

حەسەن ساڵحی: لایەنێکی دیکەی لەسەدارەدانی تاوانباران ئاسییە، ئەوانەی کە زیاتر پەیوەندییان بە دۆسیەی ماددەی هۆشبەرەوە هەیە. لەم دواییانەدا ئەم سزادراوانە لە زیندانە جۆراوجۆرەکانی وڵاتدا بە کۆمەڵ لە سەدارە دراون. شاهیدی ئەوە بووین کە بنەماڵەی ئەم سزادراوەکان بە لەسەدارەدان لەبەردەم زیندانەکان

کۆدەبنەوە.دەپاڕێنەوە و دەگرین. لەم دواییانەدا لە سەلماس دوو کەس لە سێدارە دران. کچێکی بچووک، کە بەداخەوە باوکی لە سێدارە دراوە، لە بەرپرسی زیندانەکە دەپاڕێتەوە بۆ ئەوەی بۆ دواجار باوکی ببینێت وە ئەو بێ شەرەفە ڕێگەی پێنادات. دەمەوێت بزانم ڕای ئێوە چییە لەسەر ئەم کۆمەڵە کەسەی کە سزای لە سێدارەدانیان بەسەردا سەپێندرا و بردرانە بەردەم پەتی سێدارە.

حەمید تەقوایی: سەبارەت بە لەسێدارەدانی زیندانیانی ئاسایی پێویستە ئاماژە بە چەند خاڵێک بکرێت. یەکەم: سزای لەسێدارەدان کوشتنی بە ئەنقەستە، بەبێ گوێدانە ئەوەی کە کێ سزا دەدرێت و دۆسیەکە چییە. ئەو کوشتنەی کە حکومەت دەیکات پێویستە قەدەغە بکرێت.

ئەمڕۆ لە زۆرێک لە وڵاتانی جیهان لەسێدارەدان قەدەغەیە و هیچ تاوانێک سزای لەسێدارەدانی نییە. ژیانی مرۆڤ لە هەموو شتێک پیرۆزتر و باڵاترە و کاتێک بە یاسایی و ڕێگەپێدراو دادەنرێت مرۆڤ لە کۆمەڵگایەکدا بکوژرێت، لە ڕاستیدا بە بێهاکردنی ژیانی مرۆڤ بووەتە یاسایی و فەرمی. نابێت هیچ کەسێک و هیچ دەزگا و دەسەڵاتێک مافی ئەوەی هەبێت سزای لەسێدارەدانی کەسێک بدات. تەنانەت ئەگەر تاوانی کەسەکیش کوشتن بێت، نابێت کوشتن بە کوشتن وەڵام بدرێتەوە. فەلسەفەی سیاسەتی دادوەریی مرۆڤدۆستانە تۆڵەکردنەوە نییە، بەڵکو پەروەردەکردنی تاوانبار و پاراستنی کۆمەڵگەیە. ئەزموونەکان دەریانخستووە کە سزای لەسێدارەدان ناتوانێت ڕێگری لە تاوانەکانی وەک کوشتن بکات و تەنانەت ژمارەیان کەم بکاتەوە. هۆکاری زۆرێک لە تاوانەکان، بە تایبەت لە سیستەمێکی وەک کۆماری ئیسلامیدا، هەژاری، بێکاری، ئالوودەبوون و بێبەشبوونە. بۆ ئەوەی مامەڵە لەگەڵ کوشتن و دزی و ئەم جۆرە تاوانانەدا بکرێت، پێویستە زەمینە ئابووری و کۆمەڵایەتییەکانی لەناوببرێت. لە سێدارەدانزەمینەی ئەو تاوانانە لەناو نابات، بە پێچەوانەوە کوشتن و ئینسانکوژی بە ئەنقەست ئاسایی و ڕێگەپێدراو دەکات. لەسێدارەدان سزایەکی گونجاو نییە بۆ هیچ تاوانێک.

خاڵێکی دیکە ئەوەیە کە لە کۆماری ئیسلامیدا دادگای کارامە و دادپەروەر نییە. نە یاسا ئیسلامییەکان و نە تاواناسی و یاساکانی تاوانکاری ئیسلامی پەیوەندییان بە سەرەتاییترین مافەکانی مرۆڤەوە نییە، نە پرۆسەی گرتن و دادگاییکردن و دادگا و شێوازی دادوەری. بۆ نمونە بەپێی یاساکانی تۆڵەسەندنەوە، هاوڕەگەزبازی، لادان، زینا (پەیوەندی دەرەوەی هاوسەرگیری) و سوکایەتیکردن بە پێغەمبەر سزای لەسێدارەدانن، لەکاتێکدا لە هەر سیستەمێکی دادوەریدا کە بۆنی شارستانییەتی هەبێت، ئەمانە بە هیچ شێوەیەک بە تاوان نازانرێن. لە

ڕاستیدا سزادانی سزادراوان لە سیستەمی قەزایی کۆماری ئیسلامیدا، جیا لە سێدارەدان بێت یان هەر سزایەکی دیکە، بە تەواوی نادادپەروەرانەیە و دەبێ بگوترێت تاوانکارانەیە. تەنانەت بە پشتبەستن بە یاساکانی ئەو وڵاتانەی کە لەسێدارەدانیان ڕێگەپێدراوە، لەسێدارەدان لە کۆماری ئیسلامیدا تاوانێکی ڕوون و ئاشکرایە. هەمووی ئەوانەی لەم سیستەمەدا سزا دراون یان هیچ تاوانێکیان ئەنجام نەداوە، یان تاوانەکەیان لە ڕووی یاسایی و دادوەرییەوە نەسەلێنراوە و لە هەر حاڵەتێکدا پێویستە دۆسیەکەیان لە دادگای لەهاتوودا بپشکنرێتەوە. ئێعدام له هه ر وڵاتێکدا کوشتنی ده وڵه تییه ، به ڵام له کۆماری ئیسلامیدا له سێداره دانی تاوانێک دوو به ڕده وامه چونکه خه ڵکی بێتاوان له سێداره ده درێن.

ئه مه ش به ڵگه یه کی دیکه له سه ر گرنگی و جیددییه تی به ڕه نگاربوونه وه ی سزای ئێعدام له ئێراندا. هیوادارم بە ڕووخانی کۆماری ئیسلامی، دەسیەی هەموو ئەوانەی لە سیستەمی قەزای سەدەی ناوەڕاستی ئەم حکومەتەدا سزا دراون، لە دادگای دادپەروەر و جەماوەریدا دووبارە بخرێنەوە بەر لێکۆڵینەوە. بەداخەوە ناتوانرێت پەداچوونەوە بە حوکمی ئەو کەسانەدا بکرێت کە لە سێدارە دراون، بەڵام دەکرێت قەرەبووی خانەوادەکانیان بدرێتەوە و بەشێکی زەریان دەتوانرێت کەرامەتیان بۆ بگەڕێندرێتەوە.

خاڵی سێهەم ئەوەیە کە لە کۆماری ئیسلامیدا تەنانەت لەسێدارەدانی زیندانیانی غەیرە سیاسیش بابەتێکی سیاسییە. ئەمەش بەو مانایەیە کە حکومەت دەیەوێت کۆمەڵگە بە لەسێدارەدان بترسێنێت و دەسەڵاتی دۆزەخی خۆی جێگیر بکات.

کۆماری ئیسلامی هەوڵ دەدات بە لەسێدارەدان دەسەڵاتی خۆی نیشان بدات. فەرمانەکانی تۆڵەسەندنەوە، لەسێدارەدانی زیناکار یان کەسێک کە لە ئیسلام گەڕاوەتەوە، لە ڕاستیدا چەسپاندنی دەسەڵاتی حکومەت و یاسا و پیرۆزییە ئیسلامییەکانە.

بەگشتی لەسێدارەدان لە هەر کۆمەڵگایەکدا جۆرێک لە دەسەڵات ڕەهای سەرووی ئینسانی بە حکومەتەکان دەبەخشێت و هەر لەبەر ئەم هۆکارەش لە بابەتی یاسای دادوەری تێدەپەڕێت و دەبێتە بابەتێکی کۆمەڵایەتی-سیاسی. ئەمە بە تایبەتی لە کۆماری ئیسلامیدا ڕاستە.

کۆماری ئیسلامی هەرکاتێک دەرەتانی لێ بەبڕدرێت، هەرکاتێک لە سەر گۆشە دابنرێت و وەک ئەمڕۆ لە هەموو لایەکەوە گوشاری لەسەر بێت، تیغی ئێعدامەکە دەکێشێتە دەرەوە. خۆ لەسێدارەدان بابەتێکی سیاسییە، بە تایبەت لە ئێراندا.

لەبەر هەموو ئەم هۆکارانە، ئەمە لە بنەڕەتدا، لە ڕووی سیاسی،

ئینسانی و کۆمەڵایەتییەوە دژی سزای لەسێدارەدانین. ئەبێت سزای لەسێدارەدان لە کۆمەڵگادا هەڵبوەشێنرێتەوە و قەدەغە بکرێت.

حەسەن ساڵحی: ئەگەر ڕێگەمان پێبدەیت بچینە ناو ئەم بابەتەوە، چۆن مامەڵە لەگەڵ ئەم شەپۆلە دەندانەیە، ئەم شەپۆلە کوشتنەدا بکەین، کە پێشتریش هەبووە بەڵام ئەمڕۆ لە دۆخێکی نوێدا سەری هەڵداوە. دەتوانین ڕوبەڕووی ببینەوە، چۆن دەکرێت لە بەردەم ئەم لەسێدارەدانانەدا بوەستیتەوە؟

حەمید تەقوایی: لە کۆمەڵگای ئێراندا شۆڕشێکی خەباتکارانە و بەربڵاو بەڕێوەدەچێت و بەشە جیاوازەکانی کۆمەڵگا لەگەڵ خواستە ئینسانییەکانی خۆیاندا لە کاتی خەباتدان. وەک ئەو خۆشە فراوانەکانی کرێکاران کە ئێستا مانیان گرتووە، یان وەک ئەو مامۆستا و خانەنشینانەی کە گردبوونەوەی سەر شەقامەکان ئەنجام دەدەن، یان ئەو خوێندکارانەی کە بەردەوام ناڕەزایەتی دەردەبڕن بەرامبەر بە هەموو جۆرە جیاکاری و چەوساندنەوەیەک لەلایەن حکومەتەوە، و ئەو ژنانەی کە لەسەر ئاستی سەرتاسەریدا، بەبێ حیجابی ڕوبەڕوویی حکومەت بوونەتەوە و هتد و هتد.

خاڵی یەکەم ئەوەیە کە دژایەتی بە سزای لەسێدارەدان و داواکاری قەدەغەکردنی سزای لەسێدارەدان بە دروشم و داواکارییەکانی ئەو ناڕەزایەتیانە زیاد بکەین. ئەو خانەنشین و مامۆستایانەی کە تەنها ئەمڕۆ لەسەر شەقامەکان بوون، ئەو ناڕەزایەتیانەی کە لە ڕۆژی جیهانی کرێکاردا لە ١ی ئایاردا ڕوویدا، یان ئەو خوێندکارانەی کە لە بۆنە جیاوازەکاندا بانگەواز دەکەن، پێویستە سەرنجیان لەسەر هەڵوەشاندنەوەی سزای لەسێدارەدان بێت.

لێرەدا دوو خاڵ هەیە. یەکێکیان بە هەڵوەشاندنەوەی سزای لەسێدارەدان بەگشتی کە لەسەرەوە ڕوونم کردەوە، ئەوی تریان ڕزگارکردنی ژیانی ئەو کەسانەیە کە لەژێر سزای لەسێدارەداندان و مەترسی لەسێدارەدانیان لەسەرە. دۆسیەی ئەم ئازیزانە بە ناو و ناونیشان و وێنەکانیانەوە لە میدیاکانەوە بڵاوبکرێتەوە و ئەمەش پێش هەموو کەسێک دەستی خێزانەکان ماچ دەکات. ئەم قوربانیانەی سیستەمی دادوەریی تاوانکاریی کۆماری ئیسلامی دەبێ بە کۆمەڵگە لە ئێران و لە ئاستی جیهانیدا ئاشنا بکرێن. پێویستە جیهان تێبگات کە حکومەت بە دەرکردنی سزای لەسێدارەدان چ جۆرە تاوانێک ئەنجام دەدات. بەم شێوەیە دەتوانین فشار بخەینە سەر و ڕێگری لە لەسێدارەدانی ئەو کەسانە بکەین کە لە ئێستادا لەلایەن حکومەتەوە بە دیل گیراون.

لە ئاستێکی تردا ئەبێت بزووتنەوەی دادگاییکردن لە بەرامبەر شەپۆلی لەسێدارەداندا چالاکانە بێت. بزووتنەوەی دادگاییکردن

بزووتنەوەیەکی بەرفراوانە لە ئێراندا کە هاوبەشییەکی زۆری لەگەڵ بزووتنەوەی دژ بە لەسێدارەدان هەیە. زۆرێک لە داواکارانی ئازیزانیان لە سێدارە دراون و بەو پێیەش دژی حکومەت شەڕ دەکەن و بە دادگاییکردنی ئەو بەرپرسانەی بەرپرسیارن لە کوشتنی ئازیزانیان. ئەم بزووتنەوەیە بە هۆی مێژووی خۆیەوە دەتوانێ لە بەرامبەر شەپۆلی ئەم دواییەی ئێعدامەکاندا ڕۆڵێکی بەرچاو بگێڕێت، بە هۆی ئەو چالاکییە سەرکەوتووانەی کە تەنانەت لەسەر ئاستی جیهانیش بەرامبەر بە حکومەتی ئێعدامەکان، دژی تۆڵەسەندنەوە و لە دژی سیستەمی دادوەریی تەواو نامرۆڤانەی ئیسلامیی ودژی ئینسانی ئیسلامی کردوویەتی. وە بە بانگەوازەکانی، بە لێدوانەکانی لە میدیا و فەزای کۆمەڵایەتی و لە هەڵمەتە مەیدانییەکانیدا، لەوانەش بە کۆبوونەوە لەگەڵ کەسوکاری ئەو کەسانەی کە سزای لە سێدارەدانیان بەسەردا سەپێنراوە لەبەردەم زیندانەکاندا، بە هەڵکردنی ئاڵای بەرەنگاربوونەوەی سزای لەسێدارەدان.
بەم شێوەیە پێم وایە لە دەی ناڕەزایەتییەکانی ئێستادا، بزووتنەوەی داوای یاسایی، بزووتنەوەی دژ بە سزای لە سێدارەدان، بزووتنەوەی کرێکاری، بزووتنەوەی خوێندکاری، بزووتنەوەی ئازادکردنی زیندانیانی سیاسی توانای ئەوەیان هەیە کە چالاکتر بێنە دەرەوە دژی سزای لەسێدارەدان و داوای هەڵوەشاندنەوەی دەستبەجێی سزای لەسێدارەدان و هەڵوەشاندنەوەی سزای لەسێدارەدان بکەن، ئەو ئازیزانە کە ئێستا لە چنگی حکومەتدا دیلن بە ناو و وێنەی خۆیانەوە بخەنە کارنامەی خۆیانەوە. هیوادارم بەم شێوەیە شەپۆلێکی گەورەی ناڕەزایەتی لە دژی ئەم لەسێدارەدانانە ڕێکبخەین.
حەسەن سالەحی: لە ئاستی نێودەوڵەتیدا دەمانەوێت چاوێک بخشێنین و بزانین چی دەکرێت بۆ ئەوەی زیاتر و زۆرترین فشار بخرێتە سەر کۆماری ئیسلامی. بە تایبەتی هەندێک لەو جەلادانە وەک کاک حەبیب ئەسیوەند دوو ڕەگەزنامەیان هەبووە. ئەو کە ڕەگەزنامەی سویدیشی هەبووە، لە ساڵی ١٣٩٩ لە کاتی گەشتەکەیدا بۆ تورکیا ڕفێندرا و حکومەتی سوید هیچ هەنگاوێکی نەگرتە بەر. دوای لەسێدارەدانی، یەکێتی ئەوروپا و وڵاتانی دیکە بە ناڕەزایەتییەکی دیپلۆماسی ڕازیبوون. لە ڕاستیدا دوای باران فەرەنجیم بە چیە. لە گۆڕەپانی نێودەوڵەتیدا چی بکرێت؟
حەمید تەقوایی: لە گۆڕەپانی نێودەوڵەتیدا دواجار فاکتەری دیاریکەری ناڕەزایەتییەکانە. خۆپیشاندانی سەر شەقامەکان بۆ فشارخستنە سەر حکومەتەکان. تەنانەت ئەگەر بمانەوێت چالاکییەکانی لۆبیکردن، کۆبوونەوە لەگەڵ ڕێکخراوە نێودەوڵەتییەکان، لەگەڵ حکومەتەکان و هتد بێتە ئاراوە، دەبێت پشت بە ناڕەزایەتی

شەقامەکان ببەستین. ئەو فاکتەرەی کە وامان لێدەکات بتوانین حکومەتەکان و دامەزراوە نێودەوڵەتییەکان ناچار بکەین لە کارنامەی خۆیاندا هەنگاوی یەکلاکەرەوە و بەردەوامتر بگرنەبەر، ناڕەزایەتی و فشاری ڕای گشتی و کۆمەڵگای وڵاتەکانی خۆیانە.

فاکتەری دیاریکەر لێرەدا، هەروەک خودی ئێران، خەباتی شەقام و مەیدانییە. ئێستا لە دەرەوەی وڵات بانگەوازی زۆر لە دژی لەسێدارەدانەکانی ئەم دواییە کراوە. ئەم کۆتایی هەفتەیە، لە درێژەی ناڕەزایەتییەکانی شەممەدا، لە زۆرێک لە شارەکاندا ناڕەزایەتی دژی لەسێدارەدانەکان ڕێکخرا. ئەو خاڵەی کە لەسەر پێویستی بڵاوبوونەوەی هەواڵی لەسێدارەدانەکان لە میدیاکانەوە جەختم لەسەر کردەوە، لە بنەڕەتدا دەتوانرێت بەرەو دەرەوەی وڵات بگوازرێتەوە. دەرەوەی وڵات بوارێکی فراوانە بۆ ئەم کارە. ناو و وێنەی ئەو ئازیزانە کە سزای لەسێدارەدانیان بەسەردا سەپێنراوە، لەوانەش هاووڵاتیانی ئەو دوو ڕەگەزنامەیەی کە باست کرد، پێویستە لە تەلەفزیۆن و سۆشیال میدیا و میدیای جیهانی و ڕۆژنامە و بڵاوکراوە و دەنگی ناڕەزایی خەڵکی سەربەرز بە شێوەیەکی بەرفراوان ڕوومالە بکرێت ، لە ئێران و لە هەموو وڵاتان، تا دەتوانرێت لە میدیاکاندا ڕەنگ بدەداتەوە. نەک هەر ئێرانییەکانی دانیشتووی دەرەوەی وڵات، بەڵکو هەر کەسێکی ڕاستگۆ کە دژایەتی لەسێدارەدان بکات، دەتوانێت پەیوەندی بەم بزووتنەوەیە بکات.

بە بڕوای من ئەمە فاکتەرێکە کە کۆماری ئیسلامی ناتوانێ چاوپۆشی لێ بکات. لە ماوەی ڕابردوودا توانیومانە لە سەردەمی جیاجیادا بەم شێوەیە بەشێک لە زیندانیانی سزادراو بە لە سێدارەدان ڕزگار بکەین و ئەمجارەش بە لەبەرچاوگرتنی ئەوەی کە شۆڕشی ژن ژیان ئازادی زیاتر لە پێشوو سەرنجی بە ئێران و بارودۆخی خەڵکی ئێران ڕاکێشاوە، تەواو ئەگەری ئەوە هەیە کە بە چالاکییەکانی شەقام و مەیدان، بە ناڕەزایەتییەکی بەرفراوان لە شار و وڵاتە جیاوازەکاندا، هەروەها بە چالاکییەکانی لۆبیکردن و فشارخستنە سەر دامەزراوە و حکومەتە نێودەوڵەتییەکان، تا دەتوانرێت زۆرترین لەو لەسێدارەدانانە لە ئاستی جیهانیدا ئیدانە بکرێن وە پێویستە وێنەی ئەوانەی مەحکوم بە لەسێدارەدانن لە ئاستی جیهاندا بناسرێن و بەم شێوەیە دەتوانین شەپۆلی ئێعدامەکان بوەستێنین و کۆماری ئیسلامی هەنگاوێکی دیکە پاشەکشە پێبکەین.

٩ی ئایاری ٢٠٢١، ١٩ی ئوردی بەهیشتی ١٤٠٢

بیرەوەرییەکانی فەقێیەکی گومڕا-٦١-.. شەماڵ بارەوانی

ئایا لەبەر کچەمەسولەکی ئیسلامی، من وازم لە ئیسلامییەکان هێنا!؟

با بێینەوە سەر بەسەرهاتی خۆشەویستی من و کچە ئیسلامییەکە.

لە بەشی پێشووتری بیرەوەرییەکانی فەقێیەکی گومڕادا، ئاماژەم بەوەکرد، کە نەمدەزانی چۆن و بۆچ ڕێگایەک بڕۆمە پێشەوە بۆ خوازبێنی ئەوکچە ئیسلامییە. فەقێیەک پێشنیاری بۆکردم، کە بە هاوسەری مەلا(س...) بڵێم، گوتی ئەو وەکو کوڕی خۆی سەیری تۆ دەکات و بێگومان هەوڵی باشت بۆ دەدات.

منیش ڕێک بەدادە(س...)م گوت. گوتی: بەسەر چاو، بەڵام ئەوانە من دەیانناسم، زۆر لووتبەرزن و بەند دەفەن، بەخوا بەتۆ ناخورێن، بەڵام نیگەران مەبە، من هەموو هەوڵێک دەدەم لە پێناو ئەو کەسەی کە هیچ جیاوازی نییە، لەگەڵ(ە...)ی کوڕم.

دواتر دیاربوو، گوتوبوویان، جارێ نامانەوێ بەشووی بدەین، کە ئەوەم بیستەوە، کورد وتەنی: منیش بەردێکم لەسەری دانا.

جا دوای ساڵێک، من وازم لەو حیزبە ئیسلامییە هێنا، چەندین ساڵ بوو ئەندامیان بووم.

هەندێک لە دەروێشەکانی ئەو حیزبە، ئەوانەی کە زۆر دەمارگیرانە و نەخوێنەوار و بەڵێ ئەزبەنییانە و دەروێشانە شوێن تەریقەت(حزب)کەوتبوون. گوتبوویان ئەو کوڕە، زویربووە و لەبەر ئەو کچە وازی لە حیزب هێناوە!

جارێ پێش ئەوەی قسە لەسەر ئەوە بکەم، زۆر جار دەڵێم هەر باش بوو، ڕێک نەبوو، کورد وتەنی(خێری پێوەبوو)، ئاخر بشم هێنابوایه، بێگومان دواتر و دوای کۆلێژ، نەک هەر حیزب، وازم لەدنیایەک شتی تر هێنا و دەستبەرداری زۆر مەبدەئی پێشووترم بووم.

دەنیام لێکتری جیادەبووینەوە، یان باشتر بڵێم لێکتریان جیا

دەکرد ینەوە.

بە حوکمی ئەوەی من بووم بە کەسێکی گومڕا و سیکۆلار و لائیک و هەڵگەڕاوە لە ئایین.

جا بۆ ئەوە من ناڵێم وەڵام، هەڵبەت مەبەستم لێرە و لەو بەشەی بیرەوەرییەکانی فەقێیاتیم، وەڵام و وەڵامکاری نییە، پێویستیشم بەوە نییە، گەر وەڵامی هەر کێی سەبارەت بە من دوا و قسەی هەڵبەست و بە دڵی خۆی هۆنییەوە و پێی وەنا و بوختان و درۆی کرد و هەرچی لەبارەمەوە گوترا، بدەمەوە، ئەوە بێگومان دەبێت وەک ئەو بێ ئیشانە، منیش بۆی دانیشم و تەنها هەر خەریکی وەڵام دانەوەی بێ ئیشەکان بم.

لێرە و لە گێڕانەوەی ئەو بەسەرهاتەم، کە تەنها مەبەستم گێڕانەوە لەپێناو گێڕانەوە و باسکردن لە بەسەرهاتێکی تری ناو سەدان بەسەرهاتی تری ژیانی فەقێیاتیمە و پێویستبوو وەکو هەموو بەسەر هاتەکانی تر، لەدوو توێی بیرەوەرییەکانمدا، تۆماریان بکەم.

هیچ مەبەستێکی ترم نییە. خوێنەری ئازیزیش، لەمیانی خوێندنەوەی هەموو بەشەکان، بۆی بەیان دەبێت، ئایه من لەبەر ئەوەبوو وازم لەو حیزبە ئیسلامییەی من ئەندامیانبووم هێنا!؟

بەهۆی ئەوەی کچە مەسوولەکەیان نەدا پێم، وەکو ئەو بوهتانەی بۆیان هەڵبەستام، گوایە ئەوەبوو هۆکارەکەی!

یان ئەو دەیان پرسیار و سەدان گومان و ڕەخنەیەبوو، کە سەبارەت بە ئیسلامی سیاسی و دۆگما و دۆکترین و ئایدیۆلۆژیاکەیان، سەبارەت بە پرۆگرام و ئەجێندا و تێڕوانینی حیزبەکەیان، سەبارەت بە مەزهەب و ئایین و کەلەپووری ئایین و مێژووی ئایین و زۆر شتی تر، کە ساڵانێکی زۆر بەر لەو بەرواری، لەمێشکمدا دروست ببوو؟

ئەو دەیان پرسیار و سەدان گومان و ڕەخنە زۆرەی، کەم و زۆر، بەردەوام و لێرە و لەوێ و لە زۆر شوێندا، دەمدرکاندن.

ئەو دەیان پرسیار و سەدان گومان و ڕەخنە زۆرەی، کە لە دەرەنجامی خوێندنەوە و بیرکردنەوە و بەراوردکاری و ئەزموونی چەندین ساڵەم لە دایک بوون، نەک لەدایکبووی ڕقێکی شەخسی و خۆشەویستییەکی تاکلایەنە و بێ ئاکام و کاردانەوەیەکی هەرزەکارانە.

ئەو گومان و پرسیار و ڕەخنانەی کە هەر لە پۆلی پێنجی ئامادەییەوە

دەستیان پێکرد و لەدایک بوون و تا قۆناغی دووی کۆلێژ(ئەوکاتەی دەستم لەکار کێشایەوە لەو حزبە ئیسلامییە سیاسییەی تێیدا ئەندام بووم)گەیشت بە ترۆپک.

خوێنەر لە میانی خوێندنەوەی بیرەوەرییەکانی فەقێیەکی گومڕادا، دەگات بە وەڵام و حەقیقەتەکە و هەموو شتێکی بە ڕۆشن دەبێتەوە و ڕاستییەکەی وەک خۆری ئاسمان بۆ دەردەکەوێت.

دەرد و مەرگی عیشق.. عەلی سیرینی

خەم و دەرد و مەرگ وەستاون بە سەرما
فەرمانی دەدە وەختی کۆچ و سەفەرە
ڕۆژ و شەو دێ و دەڕوا دەورانی فەلەك
ڕەحم ناکا بەم دڵە پڕ زام و کەسەرە
وەرە بیکە لە ڕاهی خودا لایە لە حوسنی
تەڵعەتت، ڕووم بە خۆری ڕووت نیلەفەرە *
ڕەبەنتم جێ نوختەی نەماوە دەم بە ساغیی
هەر چرکە لە عیشقت دەڵێی نوکە خەنجەرە
چی دەبێ جارێ دەستت بێنی بە سەر دڵما
کانی خوێنە بیگرە نەڕوا ئەم کەوسەرە
وەرە خامۆشی کە قوڵپەی خوێن و گریانم
لە دەمەوە تا دەمم دەڵێی ڕێگای مەحشەرە
چاوانم کە بینی لە خەڵتانی خوێن گەوزاوم
بارین لە ئەسرین بە ئەم زاڵمە بێ خەبەرە
جارێ نەهات بپرسێ حاڵی فەوتاوی من
مەلی دڵم نەگەییە دامەنی چ قەزاو قەدەرە
کەوتووم بە سەر ئەژنۆ هاوار خودایە
بە زین بگا مەم لە عەشقیدا دەست بەسەرە

عەلی سیرینی

*- نیلۆفەر گوڵێکی ئاوییە لە گەڵ خۆر هەڵات لە ناو ئاو سەر دەردێنێت و بەرەو خۆر دەوەستێت تا ئاوا دەبێت. کە خۆر ئاوا بوو ئنجا سەر دەخاتەوە ناو ئاو.

ئێوارانە ٣٢.. سەردار جاف

ئێوارانێ
ئافاتێ لە زەرەدەوە بە ئەشکەوە دەرکەوت
سوێر سوێر، دا بڕانی رۆژانی شەهلا دەڕێژێ
هێشتان ژوانەکان پڕ تام و بۆ نەبوون
پاکیزەیی سەری لە ئاسۆ ونە
نیگای تاسوقم دەنێژێ
مشتێ خۆرئاوابوون
شەبەیخونی تاریکیمە و نوێژی بۆ داد□ بەستم
نزاکانم بە دی نایە
لەوەتەی هەم رێم هەڵەتە
شەرمم شەڕە و
شەڕم گەرم و رۆحیش قۆزاخەی ر□ نگاڵە
خۆری تام و بۆی هەڵنایە
ئەستێرە هێندە لێڵاوین
بوونە مەفتەنی بیرکاری و نیگای چاوم
گەڵای ئێواران شەهلایی
دەروێشی پاکیزییم و
بە رۆح سپی تۆوە ماوم
خەرمانێ سپی سپی ت□زی وەک بەفر
دێت و لە رۆحما دەسکنێ
هاودەم سپی دڵی میوان
گێلە گەلەگورگێکن و
لێخن و شلوێی سەر سپین
تریفەی ئاسمانی من
چرایەکە هەر بۆ ژوان

شارێ بۆنی
دوگمە و دۆڵابی سەر سینە و
تاوە بارانی کۆنتاکی دەرکردووە
رۆح د□ بێتە داڵانێک و
ئوس فیردەوسی رێکرد نمە
بە ڕارەوا ڕێی کردووە
من لە شکان وا دێمەوە
قووڵ قووڵ مینا هەناسە ئاوێنەی لالە
چرایەکە
ژاڵە و تەنیایی دەڕفێنێ
خۆ من کەڤەری ساتێ نیم
وەک کاتژمێر زەنگ لێبدەم
جێ ساباتیم چنارێکە
بۆ لای وادی و ڤۆڵتێرسێ دەمفڕێنێ
ئیتر بۆ چی دەڵێی بێکەسم
تۆ دونیای منی و
خۆشمدەوێی خۆشەویسترین کەسم

٧ / ٥ / ٢٠٢٣